

ויש סוברים שטעם כעיקר איסור עשה הוא ואין לוקים עליו (ר"י מאורליניש). וי"א שאין לוקים על טעם כעיקר אלא בנוזר בלבד שהוא מקור הדין, ולא בשאר איסורים, שאין עונשין מן הדין (רו"ה).

[לדעת האומרים טעם כעיקר דרבנן, מה שהצריכה תורה הגעלה בכלי הגויים – חידוש הוא ואין למדים ממנו (ע' פסחים מה. וחולין צה:). ואין הבדל בין כלי גויים לכלי ישראל שבלעו איסור (עפ"י מאירי פסחים שם; נוב"ת נא). וי"א בדעת כמה מהראשונים שבכלי ישראל אין גיעוליהם מדין תורה, למאן דאמר טעם כעיקר דרבנן (ע' כרתי ופלתי סח סק"ב; פמ"ג צג בשפ"ד)].

ב. יש סוברים שאפילו כשנתערב כזית בכדי אכילת פרס, באופן שנימוח ואין ממשות האיסור קיימת אלא טעמו בלבד – אין לוקין עליו הגם שאסור מדאוריתא.

ג. יש באיסור כזית בכדי אכילת פרס אבל טעמו אינו מורגש – יש מי שאומר שדינו כתרובות 'מין במינו' שנוקטים להלכה שבטל ברוב מן התורה. 'הסברא נותנת כן, וצריך עיון לדינא (ערוך השלחן יו"ד צה, טז).

דף טח

ק"ז. שאור של חולין ושאור של תרומה שנפלו לעיסה, ובכל אחד מהם יש בו כדי להחמיצה, מה הדין באופנים הבאים?

א. נפלו שניהם כאחד.

ב. נפל של תרומה תחילה ואח"כ של חולין.

ג. נפל של חולין תחילה ואח"כ של תרומה.

א. שאור של חולין ושאור של תרומה שנפלו לעיסה יחדיו, ויש בכל אחד כדי להחמיצה – העיסה נאסרה (כדברי רבי מאיר האוסר נותן טעם לפגם). ורבי שמעון מתיר (כיון שבתחילה שניהם השביחו ולא האיסור לבדו [ולשיטתו אפילו שני איסורים שונים אינם מצטרפים לאסור, כל שכן איסור והתר]. ושוב שניהם פגמו). תנא קמא שאוסר, אפילו למ"ד 'זה וזה גורם מותר', כאן כיון שיש בכל אחד לבדו כדי להחמיץ – אסור (תוס' כאן. ואולם בפסחים כז. ד"ה עד. וע"ש בתוס' רשב"א ובמאירי כאן) משמע מדבריהם שהנידון שייך לשאלת 'זו"ג'. אך י"ל שזה רק לר"ש המתיר, אבל חכמים סוברים לאסור הגם שזו"ג מותר, שסוף סוף התרומה חמיצה לבדה את כל העיסה, ואמנם גם החולין חמיץ, אך הלא אין החימוץ נעצר אלא כל אחד עושה חימוץ נוסף. ע' חזו"א יו"ד כט, ב-ג).

ב. נפל שאור של תרומה תחילה ואחר כך שאור של חולין – אסור לדברי הכל, שאע"פ שלבסוף נפגמה העיסה מרוב חימוץ, אך כיון שבתחילה השאור של תרומה השביח – נאסרה לעולם. כן מסקנת הסוגיא.

ג. נפל לעיסה שאור של חולין והחמיצה, ואח"כ נפל שאור של תרומה [או של כלאי הכרם]; תנא קמא אסר ור' שמעון מתיר, שהרי התרומה פוגמת.

מבואר במהלך הסוגיא שיתכן וגם לת"ק נותן טעם לפגם בעלמא מותר, ורק כאן נידון כטעם לשבח היות וניתן בעיסה זו לחמיץ עיסות אחרות, ולענין זה התרומה תיקנה ולא קלקלה (רבי זירא. וכן פסק הרמב"ם).

דפים סח – סט

ק"ח. א. האם דין 'נותן טעם לפגם' קיים באיסור שרצים?

ב. עכבר שנפל לשכר או לחומץ, האם אסור?

ג. שרץ ושכבת זרע יבשים, האם הם מטמאים?

א. רב ששת אמר לבאר דעת רב שאע"פ שבכל התורה נוטל"פ מותר – בשרצים אסור, היות ומאוסים הם מעיקרם ואנשים בדלים מהם [וכגון עכבר של ישוב. אבל עכבר שדה עולה על שלחן מלכים], ואעפ"כ אסרתם תורה, אם כן הוא הדין כשפוגמים המאכל. ואולם הסיק רבא להלכה שגם בשרצים נוטל"פ מותר. (וכן הלכה. תוס').

השרצים עצמם, גם אותם הפגומים שאנשים בדלים מהם – האוכלם חייב, שכן אמרה תורה ולא חילקה בין עכבר הבית לעכבר השדה (ריטב"א). וי"א שהשרצים הפגומים אין בהם איסור שרצים של תורה (עפ"י בדק הבית לרא"ה ד, א).

ב. עכבר שנפל לשכר – רב אסר (כששהה בתוכו יום או יומים, ומשום 'כבוש כמבושל'. ראשונים) באופן שטעמו מורגש. ורבא נסתפק בדבר, שמא טעמו פוגם בשכר ואינו אסור כלל.

נפל לתוך חומץ – רבינא סובר לשעררו במאה, שאם כמות החומץ מרובה מהעכבר פי מאה – מותר. רב אחאי שיער בחמשים.

והסיקו הלכה בין בחומץ בין בשכר – בששים.

א. בירושלמי אמרו ששרץ אינו בטל כי אם באלף. ותלמודנו עיקר, שבטל בששים כשאר איסורים (תוס'. וי"מ דברי הירושלמי בפנים אחרות).

ב. ביין ובמשקים אחרים, כתבו הראשונים שהעכבר פוגם ומותר (ערמב"ן ריטב"א והגהות אשרי. וע' שו"ת הרשב"א שצד).

ג. נחתך העכבר לחתיכות דקות, שא"א להוציאם – הכל נאסר, שמא יבלע מהחתיכות.

ג. שרץ ושכבת זרע אינם מטמאים אלא לחים (במתם – כעין מותם; שכבת זרע – בראויה להזריע).

נראה לכאורה שאף שכבת זרע שאינה ראויה להוליד מטמאה כל שראויה להזריע, וכגון קטן מבן תשע שמזריע ואינו מוליד (ע' סנהדרין סח-ט), וכן עקר שמזריע אבל אין זרעו בר הולדה. וצ"ע בשכבת זרע דסריס שאינו מתקשה, שנראה לכאורה שממועט מ'שכבת זרע' (ע' סוטה כו:). א"כ אפשר שאינה מטמאת. ואולם לדברי הרופאים בזמננו שאפשר להתעבר בתשמיש באבר מת, נראה לכאורה שבכגון זה מטמאת.

דף סט

ק"ט. מהו שיעור ביטול לתרומה שנתערבה בחולין?

תנן (תרומות ד, ז), תרומה עולה באחד ומאה [לדברי רבי אליעזר צריך מאה חולין, ואין התרומה מכלל המאה. רבי יהושע אומר בטלה בתשעים ותשע חולין ועוד משהו. רבי יוסי בן משולם אומר: 'ועוד' זה הוא קב למאה סאה. הלכה כרבי אליעזר. עפ"י רמב"ם מאכ"א טו, יג תרומות יג, א]. והסמיכו דין זה על הכתוב (ירושלמי תרומות ד, ז; ספרי).